

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ С.І.ЮРІЯ**

КУРСОВА РОБОТА

**на тему: «Формування та напрями використання фінансових ресурсів
домогосподарств»**

Студента (ки) 5 курсу ФУПОм – 11 групи
напряму підготовки: фінанси та кредит
спеціальності: фінанси
Богуцька Софія
Керівник: к.е.н., доцент Машко А.І.
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

Тема: «Формування та напрями використання фінансових ресурсів домогосподарств»

План

Вступ

1. Теоретичні засади фінансових ресурсів домогосподарств.
2. Аналіз формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.
3. Напрями удосконалення процесу формування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1.Теоретичні засади фінансових ресурсів домогосподарств.....	6
2.Аналіз формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.....	11
3.Напрями удосконалення процесу формування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств.....	16
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	23

ВСТУП

Актуальність теми. Домогосподарство є важливою ланкою у системі ринкового господарства, в розпорядженні яких зосереджені основна частина фінансових ресурсів країни. Злагожене функціонування ринку безпосередньо пов'язана із швидкістю обігу товарів та послуг, а також їх споживання домашніми господарствами в країні, яке відображає фінансовий добробут населення.

Перехід від командної до ринкової системи принципово змінює роль окремих складових національної економіки та взаємозв'язки між ними. Важливі структурні зрушення відбуваються у секторі домогосподарств. Зниження реальних доходів населення унаслідок стрімкого звуження зайнятості, падіння реальної ціни праці, знецінення заощаджень у перші роки ринкових перетворень помітно погіршили умови відтворення людського капіталу, негативно позначилися на споживанні і заощадженнях домогосподарств.

Не так давно домогосподарство залишалися малодослідженою економічною одиницею. Проте в різні часи зарубіжні вчені досліджували різні сегменти теорії домогосподарств. Серед таких вчених були: Дж.М. Кейнс, Ф. Кене, А. Маслоу, Ф. Модільяні, П. Самуельсон, Ж.Б. Сей, Дж. Ходжсона та інші. Щодо України, то домогосподарство, як окремий суб'єкт у фінансовій системі, фінансових джерел їх функціонування, моделей фінансової поведінки населення в умовах ринкової економіки, а саме, заощадження, висвітлюються й в працях вітчизняних науковців О. Василика, О. Ватаманюка, В. Вітлінського, Б. Карпінського, Т. Кізими, С. Юрія.

Мета і завдання дослідження. Метою мого дослідження є удосконалення методичних підходів до управління фінансами домогосподарств в перехідний період нашої економіки, що призведе до підвищення фінансового потенціалу, а також розвитку фінансової системи.

Під час написання роботи постають завдання:

- дослідити різні теоретичні підходи розмежування доходів домогосподарств, їх структуру та джерела формування;
- визначити особливості, які притаманні домашнім господарствам, щодо споживання та схильності до заощаджень;
- дослідити динаміку надходжень та витрат бюджету домогосподарства;
- виявлення недоліків у процесі формування фінансових ресурсів та шляхи ефективного використання.

Предметом дослідження відповідно до поставленої мети та завдань є економічні відносини, що виникають між домогосподарством і іншими суб'єктами під час формування та використання власних фінансових ресурсів. Об'єктом даного дослідження є домогосподарство.

1. Теоретичні засади фінансових ресурсів домогосподарств.

Зміни в соціально-економічних процесах, які відбуваються в нашій країні протягом останніх десятиліть, докорінно змінило та розширило «людський» аспекти в фінансовій науці. Дані зрушення стосуються теоретичного підходу до визначення людини, як громадянина, платника податків, споживача суспільних благ та гвинтиком великого механізму під назвою «держава». Нові погляди на фінансову систему призводять до виділення у ній нової категорії – фінанси домогосподарств. Раніше вітчизняні економісти не виділяли даної ланки, адже основна увага приділялася державним фінансам. Проте не залишається сумніву, що фінанси домогосподарств – це ключовий елемент фінансової системи, адже вони відображають розвиток банківської системи, страхування та, безпосередньо, фінансової.

Домогосподарство – це особа чи група осіб, які спільно проживають та ведуть спільне господарство. При цьому родинних зв'язків тут може і не бути. Від роду зайнятості домогосподарства залежить його фінансовий дохід, що формує його ресурси. Домогосподарство діє як мікросхема в загальній економічній системі країни. У ньому можна прослідкувати ряд рішень, які вирішують потреба домашнього господарства. Ефективність вирішення проблеми залежить від оцінки коштів, що є у розпорядженні та правильного їх застосування.

Фінансові ресурси домашніх господарств – це сукупність економічних відносин, які виникають при розподілі, формуванні та використанні грошових доходів чи заощаджень, з метою задоволення потреб.

Фінанси домогосподарств в умовах розвинутих ринкових відносин беруть участь у кругообігу капіталу та охоплюють частину процесу виробництва. Проте, на відміну від фінансів комерційних підприємств і організацій, що мають вирішальне значення у створенні, первинному розподілі та використанні вартості валового внутрішнього продукту і національного доходу, фінанси домогосподарств у сучасних умовах вітчизняної економіки не є пріоритетною ланкою фінансової системи і відіграють епізодичну, хоча і важливу, роль у загальній сукупності фінансових відносин.

Виникнення фінансів домогосподарств відбувається на другій стадії відтворювального процесу — стадії розподілу вартості валового внутрішнього продукту. Члени домогосподарства отримують первинні доходи у вигляді заробітної плати, доходів від здійснення підприємницької діяльності, від особистого підсобного господарства, від власності. Участь домогосподарств у вторинному розподілі (перерозподілі) валового внутрішнього продукту і національного доходу реалізується при сплаті членами домогосподарств податків та інших обов'язкових платежів, завдяки чому вони набувають права отримувати вторинні доходи у вигляді пенсій, стипендій, допомог, інших трансфертних платежів [16]. Загалом первинні та вторинні доходи формують сукупний дохід домогосподарства. Це ми можемо розглянути на рисунку 1.1.

Рис.1.1. Формування доходів домогосподарств*

*Джерело складено на основі [16]

Джерела формування фінансових ресурсів класифікують за різними ознаками. Зокрема:

1) за часовим критерієм:

- регулярні (оплата праці, орендна плата та інші);
- періодичні (авторські гонорари, доходи з цінних паперів і т. ін.);
- випадкові або разові.

2) в залежності від надійності надходження:

- гарантовані (державні пенсії, доходи від державних позик);
- умовно-гарантовані (оплата праці);
- негарантовані (гонорари, комісійні винагороди).

Та найпопулярніша класифікація – це категорія власних та залучених коштів.

Домашнє господарство, починаючи своє функціонування, як правило, володіє певним раніше накопиченим багатством (початковими ресурсами), які перейшли до нього у спадок або в результаті дарування. Це майно може бути представлено в різних формах: у формі нерухомості, грошових коштів, цінних паперів та інших активів. Крім первинних ресурсів власними джерелами фінансових ресурсів домогосподарств є:

- кошти, зароблені членами домогосподарства (заробітна плата, дохід від підсобного господарства, підприємницький дохід, зароблений членами домашнього господарства);

- кошти, мобілізовані на фінансовому ринку, у формі дивідендів, відсотків;

- кошти, що надійшли в порядку перерозподілу (соціальні трансферти), пенсії, посібники та ін;

- інші ресурси (виграші в лотерею, страхові відшкодування).

Залучені ресурси - це ресурси, мобілізовані на фінансовому ринку у формі кредитів (споживчих, іпотечних, на господарські потреби і банківських кредитів для розвитку виробництва ін.), а також кошти бюджетів бюджетної

системи у вигляді соціальних субсидій і грошових пільг окремим категоріям громадян.

Використання фінансових ресурсів домашніх господарств здійснюється за напрямками їх функціональної діяльності: на особисте і сімейне споживання; фінансування різних видів діяльності домогосподарств; погашення зобов'язань перед бюджетною системою, кредитними, страховими організаціями; заощадження і накопичення.

В економічній літературі часто можна зустріти рівняння : заощадження = доходи – витрати. Проте це поняття є значно ширше і його основною метою є задоволення потреб домогосподарств у майбутньому. Завдяки заощадженням можна визначити рівень добробуту населення. Так, у Європі найбільш ощадливими є жителі Німеччини та Австрії. Це можна пояснити і ментальними особливостями народу, а й високим рівнем заробітку.

В Україні домогосподарств до заощадження стимулює декілька причин, а саме:

- придбання дорогих товарів;
- непередбачувані витрати (так звані витрати на «чорний день»);
 - витрати майбутніх періодів (весілля, освіта та ін.)
- звичка заощаджувати кошти;
- заощадження з метою отримання прибутку [6, с.35].

Важливе місце у питанні фінансових ресурсів домогосподарств приділяють бюджету. Під бюджетом домашнього господарства розуміють форму утворення і використання фонду грошових коштів домогосподарства, який об'єднує сукупні доходи та витрати членів домогосподарства, що забезпечують їх власні потреби. Із еволюцією суспільства суспільні блага постійно зростають і населення не уявляє своє життя без них. Особливістю ж бюджету є його обмеженість, тому коштів може часто не вистачати, а це призводить до залучення додаткових ресурсів. Крім звичайної трудової діяльності домогосподарства часто ведуть підсобне господарство, здійснюють певну підприємницьку діяльність, здають житло в оренду або ж купують та продають

цінні папери. Це все впливає на розмір фінансів, які можуть бути у розпорядженні домогосподарств.

2. Аналіз формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств в Україні.

На сьогодні у розрізі національної економіки досить нагальним є перетворення фінансів домогосподарств у потужний інвестиційний ресурс. Домогосподарств отримують поточний дохід, витрачаючи його на споживання і заощаджуючи залишок через вплив ощадних мотивів. В основу для проведення аналізу фінансових результатів господарської діяльності домашніх господарств слугують вибіркові дослідження їх певної кількості, які в цілому формують репрезентативність отриманої інформації, на базі якої визначається середньостатистична величина фінансових ресурсів, що припадає на одне домашнє господарство в Україні. Основними показниками, на основі розрахунку яких аналізуються результати їх фінансової діяльності, визначені такі: доходи, витрати та заощадження домашніх господарств.

У таблиці 2.1 Структура сукупних ресурсів домогосподарств наведено динаміку доходів періоду 2010-2015 років. Згідно даних таблиці можемо побачити, що найбільший відсоток у структурі припадає на оплату праці, так у 2010 році частка становила – 47,6%, а у 2015- 47,2%. Також великий відсоток припадає на пенсії та стипендії. У шестирічний період цей показник коливався від 25,2 % до 27,1%, у 2015 році цей відсоток становив 25,2. Із нескладних математичних перетворень розуміємо, що $\frac{1}{4}$ доходу домогосподарств в Україні становлять соціальні допомоги у вигляді субсидій, пенсій, стипендій. Дана тенденція є негативна і може свідчити лише про бідність та низьку купівельну спроможність. Хоча роль пільг та субсидій у структурі доходів незначна, але у 2015 році вона збільшилась вдвічі. Так у 2010 році її відсоток становив – 0,6, а уже в 2015 – 1,3%, а якщо порівнювати із 2014, то часта збільшилась у 3 рази. Тенденція до зростання спостерігається у категорії «грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи» у 2010 році відсоткова частка була 6,2, а у 2015 -8,1%. Проте дані зміни в структурі сукупних ресурсів є незначні. Можна спостерігати взаємозв'язок між окремими категоріями, а саме при зменшенні питомої ваги пенсій та стипендій, збільшення відбувається у

категорії субсидії та пільги, оплата праці взаємопов'язана із доходами від сільськогосподарської діяльності.

Таблиця 2.1.

Структура та динаміка сукупних ресурсів домогосподарств на місяць в Україні за 2010 - 2015 рр.*

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сукупні ресурси в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	3481,0	3853,9	4144,5	4470,5	4563,3	5231,7
Структура сукупних ресурсів домогосподарств	Відсотків					
Грошові доходи	89,1	88,9	91,0	90,8	91,2	89,4
- оплата праці	47,6	48,9	50,8	50,6	48,8	47,2
- доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	6,1	4,6	4,1	4,1	5,2	5,5
- доходи від продажу сільськогосподарської продукції	3,4	3,1	2,8	2,8	3,2	3,4
- пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою	25,8	25,5	27,1	27,1	27,0	25,2
- грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	6,2	6,8	6,2	6,2	7,0	8,1
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	5,0	4,8	3,8	3,9	4,6	5,1
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії, палива	0,6	0,6	0,6	0,4	0,4	1,3
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, пугівок на бази відпочинку тощо, на оплату послуг транспорту, зв'язку	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
Інші надходження	4,8	5,2	4,1	4,4	3,4	3,8

*Складено автором на основі даних [15].

Великого номінального росту з 2010 року зазнали самі розміри фінансових ресурсів громадян. На рисунку 2.2 видно, що у 2015 році показник суттєво зріс, а саме на 50,29% у порівнянні з 2010 роком. Збільшення сукупного місячного доходу домашніх господарств є хорошим показником. Він свідчить про збільшення розміру заробітної плати, адже саме їй належить найбільший відсоток у структурі доходів. Проте не варто забувати і про інші чинники, зокрема інфляцію, яка була у досліджуваний період часу висока. Тобто

номінальний дохід домогосподарств зріс, а от реальний, на жаль, ні.

Рис.2.1. Динаміка зміни місячного доходу домогосподарств у період 2010-2015 рр.*

*Джерело складено на основі [15]

Дослідження доходів громадян дає лише часткову картину. Для більш детального аналізу необхідно врахувати ще й витрати. В таблиці 2.2 предствалені сукупні витрати за 1 місяць того самого часового періоду. Дослідивши дані таблиці, впевнено можна сказати, що реально дохід громадян не зріс. Про це свідчать наступні чинники:

- 1) Частка сукупних споживчих витрат залишилася майже без змін, за період 6 років навіть зросла на 3 %. Це безумовно негативний чинник, що свідчить про витрачання більшої частини свого доходу.
- 2) У структурі витрат 53,1 % у 2015 році займають втрати на продукти харчування. Даний показник є значно вищий у порівнянні із розвиненими країнами світу.
- 3) Збільшення питомої ваги витрат на житло, електроенергію та ін. послуги, що може бути пов'язане із підняттям тарифів на оплату комунальних послуг.

**Структура та динаміка сукупних витрат домогосподарств на місяць в
Україні за 2010 - 2015 рр.***

	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	3073,3	3458,0	3592,1	3820,3	4048,9	4952,0
Структура сукупних витрат домогосподарств	Відсотків					
Споживчі сукупні витрати	89,9	90,1	90,8	90,2	91,6	92,9
продукти харчування та безалкогольні напої	51,6	51,3	50,1	50,1	51,9	53,1
алкогольні напої, тютюнові вироби	3,4	3,4	3,5	3,5	3,4	3,3
непродовольчі товари та послуги	34,9	35,4	37,2	36,6	36,3	36,5
в тому числі						
одяг і взуття	6,0	5,7	6,1	5,9	6,0	5,7
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	9,2	9,6	9,9	9,5	9,4	11,7
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,0
охорона здоров'я	3,2	3,2	3,4	3,4	3,6	3,7
Транспорт	3,7	4,0	4,3	4,3	4,3	3,7
зв'язок	2,7	2,6	2,8	2,8	2,8	2,4
відпочинок і культура	1,8	1,9	2,0	2,1	1,8	1,5
Освіта	1,3	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1
ресторани та готелі	2,4	2,5	2,5	2,5	2,3	2,0
різні товари і послуги	2,3	2,4	2,6	2,6	2,7	2,7
Неспоживчі сукупні витрати	10,1	9,9	9,2	9,8	8,4	7,1

*Складено автором на основі даних [15].

Завдяки даним таблиці 2.2, ми бачимо, що з 2010 року витрати домашніх господарств зросли на 1878,7 грн., що становили 61,12% від витрат того ж року.

Однією із характеристик економічно розвинених країн світу можна віднести схильність населення до заощадження. Цьому питанню присвячено безліч праць різних науковців всього світу. Одні вважають, що це металеві особливості певних народів, інші вважають, що для формування заощаджень потрібно високі доходи. Доля правди є в обох твердженнях. Останньою категорією, яку ми розглянемо будуть заощадження і її динаміка за останні роки.

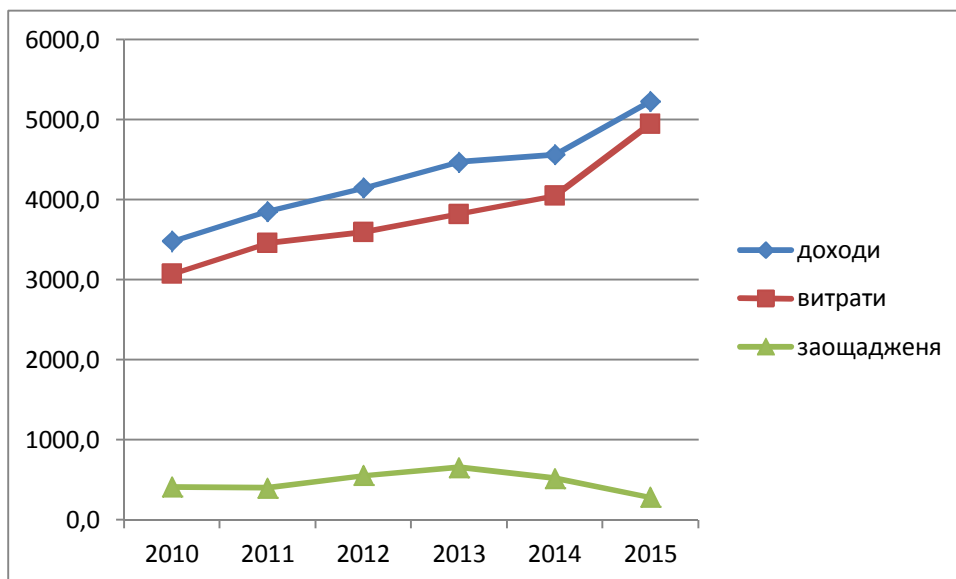

Рис.2.2. Динаміка зміни місячного доходу, витрат та заощаджень домогосподарств України у період 2010-2015 рр.*

*Джерело складено на основі [15]

На рисунку 2.2, чітко видно, що з 2014 року домогосподарства скоротили об'єми заощаджень, попри зростання доходів. Як я вже зазначала раніше дана динаміка пояснюється лише тим, що через знецінення гривні, реальні доходи домашніх господарств скоротилися. Така тенденція є негативна, адже у 2010 році частка заощаджень у громадян становили 11,71%, а у 2015 році знизилася до 5,34%.

Дослідження також що суттєвих змін у структурі грошових витрат домашніх господарств за аналізований період не відбулося, що свідчить про стабільність ситуації та відсутність грошових заощаджень у населення показали, здатних суттєво змінити її в напрямках зростання організованих заощаджень. Величина неорганізованих заощаджень населення, в тому числі і домашніх господарств, не обліковується, однак позитивно впливає на їх розвиток, сприяючи зростанню купівельної спроможності домогосподарств, забезпечуючи зайнятість у тіньовій економічній діяльності та підвищуючи можливість зростання заощаджень, тіньових доходів. Важливо не тільки враховувати цю складову заощаджень з метою оцінки реальних результатів господарювання домогосподарств, а й розроблення заходів, спрямованих на підвищення організованих заощаджень.

3. Напрями удосконалення процесу формування та підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств.

Питання спроможності домогосподарств забезпечувати власний добробут та необхідності самостійно піклуватись про формування належних ресурсів не лише існування, але й розвитку, набуває надзвичайної актуальності саме за умов перебудови економічної системи взагалі, та зміни пріоритетів у взаємовідносинах між державою та домогосподарствами зокрема. Одним з важливих напрямів функціонування домогосподарств, як суб'єкта фінансових відносин, є формування достатньої фінансової бази для можливості повноцінного розвитку кожного з членів домогосподарства – безпосередніх власників та носіїв людського капіталу.

Проте на сьогодні більшість людей в Україні не бачать для себе можливості впливати на події, що відбуваються, через брак необхідних знань або демократичних механізмів впливу на суспільно-політичне життя, в цьому контексті доцільніше вживати термін "адаптація". В Україні типові форми адаптації є "стратегіями виживання", адже за умов, коли мінімальна заробітна плата є нижчою за прожитковий мінімум, для значної кількості людей метою адаптації є саме виживання. Вітчизняні вчені виділяють декілька основних моделей стратегій виживання, що фіксують діапазон можливих варіантів поведінки.

Вітчизняні вчені виділяють декілька основних моделей стратегій виживання, що фіксують діапазон можливих варіантів поведінки, а саме:

1. Зменшення споживання. Основна мета — заощаджувати на всьому, купувати лише дешеві продукти, дешеві або вживані речі, не купувати побутової техніки, книжок, відмова від відвідування кінотеатрів, поїздок на відпочинок. Тобто у таких умовах має місце відмова від усього, від чого можна відмовитися без серйозної загрози для здоров'я і життя. Як правило, це єдино можлива стратегія для самотніх людей похилого віку.

2. Перехід до самозабезпечення. Головна мета — організувати своє життя і побут так, щоб мінімізувати потребу в грошах. Виробляти самостійно всі чи

майже всі необхідні для життя продукти харчування, а їх надлишки обмінювати на інші продукти або продавати на ринку. У такий спосіб метою домогосподарства є не товарне виробництво (не виробництво товарів на продаж), а задоволення потреб сім'ї у конкретних продуктах. Таку стратегію обирають жителі сільської місцевості, а також жителі міст, які мають земельні ділянки.

3. Пошук додаткової роботи. Основна мета — мати кілька незалежних джерел доходу, щоб не так гостро відчувати наслідки затримок і не виплати заробітної плати. При цьому необхідно мати доволі високу кваліфікацію та можливість координувати витрату власного робочого часу. Таку стратегію обирають консультанти, експерти, викладачі, письменники, програмісти та фахівці інших аналогічних професій.

4. Заснування власного бізнесу. Основна мета — відкрити власне підприємство, зареєструвати його і розпочати діяльність. Однак така діяльність передбачає як фахову підготовку, так і відповідний тип характеру.

5. Тіньова діяльність. Основна мета — мати альтернативні джерела доходів, ніде незареєстровані і неоподатковані. Це може бути малий бізнес, дрібна торгівля, будівництво і ремонт будинків, нелегальна робота за кордоном, робота за наймом без контракту. Незареєстрованість дає змогу швидко як розпочинати, так і закінчувати діяльність.

6. Використання соціальних зв'язків. Основна мета — знайти можливість жити за рахунок допомоги родичів, знайомих, релігійних фондів, держави. До такої стратегії вдаються люди, які опинилися в скрутних життєвих обставинах, не мають ні роботи, ні доходів.

Наведений перелік стратегій фіксує діапазон можливих варіантів поведінки. Проте у чистому вигляді ці стратегії застосовуються досить рідко. Часто домогосподарство (і навіть одна людина) використовує декілька стратегій поведінки одночасно[16].

Саме тому важливість розробки заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, при здійсненні дослідження формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарства, пов'язана:

- по-перше, складністю розмежування для кожного окремого домогосподарства інвестиційних можливостей та розширення споживчих витрат, з огляду на існуючу переважну більшість домогосподарств, які використовують фінансові ресурси лише на споживання – «проїдання» активних фінансових ресурсів;
- з першочерговістю здійснення певної суми витрат щодо забезпечення життєдіяльності домогосподарства, що обумовлено фізіологічними особливостями індивідів та відрізняє домогосподарство з поміж інших учасників фінансових відносин;
- з необхідністю фінансування не лише своїх поточних потреб, але й фінансового забезпечення у майбутньому, що обумовлено розвитком ринкових відносин та залученням домогосподарств до інвестиційних операцій.

Залучення фінансових ресурсів домогосподарств до функціонування у господарському механізмі країни має вагоме значення для розвитку економічної системи, що обумовлює важливість застосування комплексного підходу до розробки заходів щодо стимулювання використання фінансових ресурсів домогосподарств: на рівні домогосподарства – з метою підвищення ефективності використання, на рівні держави – з метою удосконалення державного впливу на домогосподарства у процесі використання фінансових ресурсів, які їм належать.

Важливість розробки заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, при здійсненні дослідження формування, розподілу та використання фінансових ресурсів домогосподарства, пов'язана, перш за все зі складністю розмежування для кожного окремого домогосподарства інвестиційних можливостей та розширення споживчих витрат, з огляду на існуючу переважну більшість домогосподарств, які

використовують фінансові ресурси лише на споживання – «проїдання» активних фінансових ресурсів. Також це пов'язано з першочерговістю здійснення певної суми витрат щодо забезпечення життєдіяльності домогосподарства, що обумовлено фізіологічними особливостями індивідів та відрізняє домогосподарство з поміж інших учасників фінансових відносин. Необхідністю фінансування не лише своїх поточних потреб, але й фінансового забезпечення у майбутньому, що обумовлено розвитком ринкових відносин та залученням домогосподарств до інвестиційних операцій.

З метою підвищення ефективності використання фінансових ресурсів витрати та заощадження домогосподарств потрібно розмежовувати на:

- витрати пов'язані зі сплатою податків та обов'язкових платежів;
- витрати на споживання;
- накопичення фінансових ресурсів (інвестиційні ресурси).

Для підвищення економічної активності домогосподарств державі необхідно, насамперед, підвищити їх реальні доходи та розробити механізми, які будуть забезпечувати прозорість і безпеку інвестування. Важливою умовою, здатною стимулювати інвестиційну активність домогосподарств, є розвиток інвестиційних інститутів (банків, страхових компаній, пенсійних фондів, різних форм колективного інвестування). Створення їх позитивного іміджу, розширення кількості та якості інвестиційних продуктів сприятимуть припливу фінансових ресурсів населення в економіку країни, розширенню процесів відтворення товарів і послуг та економічному зростанню країни в цілому.

До критеріїв економічної ефективності механізму фінансів домогосподарств доцільно віднести:

- зростання реальних доходів та прибутку;
- оптимізація структури доходів і витрат (у розрізі різних суспільних верств);
- підвищення питомої ваги інвестицій в структурі вкладень вітчизняних домогосподарств [12, с. 39].

Структуризація напрямів реалізації інвестиційного потенціалу домогосподарств, як складової підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, дасть змогу контролю за цільовим використанням з метою недопущення «проїдання» та нецільового використання фінансових ресурсів. Також це спосіб виявлення ефективності напряму реалізації потенціалу та здійснення інвестиційних операцій через співставлення інвестиції та доходу. Механізм активізації інвестиційної функції домогосподарств з боку держави, розширення переліку фінансових послуг і продуктів, продукування нових інвестиційних інструментів, наявність різноманітних за рівнем дохідності та ризикованості фінансових інструментів.

Гарантійний напрям – удосконалення законодавства щодо гарантування вкладів фізичних осіб – створення належних умов для здобуття громадянами необхідних знань щодо основних тенденцій та особливостей функціонування фінансового ринку. Досягнення такого рівня доходу, за якого б існувала можливість після задоволення усіх найважливіших потреб здійснювати заощадження, інвестування їх у різні активи та отримувати додатковий дохід, формування фінансової бази розвитку людського капіталу членів домогосподарства як передумови збільшення у майбутньому доходної бази формування інвестиційного потенціалу, створення фінансових резервів функціонування домогосподарства як основи забезпечення непередбачуваних першочергових витрат. Реалізація комплексу заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств, зокрема таких як підвищення рівня фінансової освіченості населення, вирівнювання структурних диспропорцій у доходах, зниження розриву у рівні доходів різних верств, створення передумов для ефективною зайнятості населення, удосконалення системи оподаткування доходів громадян, активізація інвестиційної функції домогосподарств створить передумови для активізації залучення домогосподарств до економічного кругообігу.

ВИСНОВКИ

Домогосподарства є однією з найважливіших ланок фінансової системи України. Ефективне та стабільне функціонування економіки країни неможливе без добробуту домашніх господарств. Економічне значення фінансових ресурсів домашніх господарств полягає в тому, що вони забезпечують добробут членів домогосподарства, соціальну стабільність суспільства, є одними з джерел поповнення державного бюджету, а також є джерелом інвестицій в розвиток національної економіки. Найважливішою передумовою успіху вирішення проблеми формування та використання фінансових ресурсів домашніх господарств у національній економічній системі є чітка їх структуризація, визначення особливостей їх формування, а також факторів, що впливають на форми їх організації.

Провівши ряд дослідження у сфері фінансів домогосподарств, підсумовуємо, що :

1. Фінансовий потенціал домашніх господарств є досить потужним. Проте структура витрат і доходів домашніх господарств, перебуваючи в прямій залежності від фінансово-економічного стану національної економіки, є нерациональною і потребує перегляду чинного законодавства держави щодо оплати праці в країні, визначення витрат на платні комунальні послуги, приведення їх у відповідність до міжнародних стандартів. Реалізація зазначеного напряму сприятиме підвищенню фінансових можливостей домашніх господарств у задоволенні власних потреб та зростанню їх інвестиційної діяльності.

2. Наявна методологія визначення фінансових можливостей домашніх господарств побудована в основному на вибіркових дослідженнях, які дають можливість окреслити загальні тенденції їх розвитку, але не дають повної і об'єктивної оцінки про стан їх господарської діяльності, а відповідно про реальні обсяги доходів і витрат.

3. Сучасні досягнення в сфері інформатики відкривають нові можливості щодо визначення фінансових ресурсів домашніх господарств та напрямів їх використання. Отже, в перспективі важливо розробити і впровадити в практику

господарювання нову систему інформаційного забезпечення, яка б давала можливість з достатньою повнотою і достовірністю оцінювати результати діяльності домашніх господарств та їх вплив на розвиток національної економіки.

4. Необхідно провести комплекс заходів щодо підвищення ефективності використання фінансових ресурсів домогосподарств, зокрема таких як підвищення рівня фінансової освіченості населення, вирівнювання структурних диспропорцій у доходах, зниження розриву у рівні доходів різних верств, створення передумов для ефективної зайнятості населення, удосконалення системи оподаткування доходів громадян, активізація інвестиційної функції домогосподарств створить передумови для активізації залучення домогосподарств до економічного кругообігу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бонд Р. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: Факти та висновки / Р. Бонд, О. Куценко, Н. Лозицька. — 2-ге вид., допов. та випр. — К. : USAID, 2010. — С. 41.
2. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2012 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) : статистичний збірник – Ч. 1. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 377 с.
3. Кізіма Т.О. Прагматика та перспективи трансформації заощаджень домогосподарств у інвестиції / Т.О. Кізіма // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – №10. – С. 22–26.
4. Кізіма Т. О. Витрати домогосподарств України: сутнісно-аналітичний аспект / Т. О. Кізіма // Вісник Тернопільського національного економічного університету. - Т. : Економічна думка, 2009. - № 2. - С. 61-70.
5. Лук'янець О.В. Методичні підходи до визначення індикаторів фінансової стійкості домогосподарств / О.В. Лук'янець // Наука й економіка. – 2009. – №3 (15), Т. 1. – С. 77–82.
6. Опарін В.М. Фінансова система України: теоретико-методичні аспекти: Моногр. / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
7. Романенко О. Р. Фінанси : [підручник] / О. Р. Романенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 312 с.
8. Станкевич Ю. Ю. Домогосподарство в ринковій економічній системі та його відображення у світовій економічній думці ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Ю. Ю. Станкевич. - К., 2010. - 19 с.
9. Федосов В. М. Актуальне наукове дослідження фінансів домогосподарств : [рецензія] / В. М. Федосов // Фінанси України. - 2010. - № 11. - С. 121-124.

10. Фінансовий потенціал регіону: механізми формування та використання : монографія / НАН України. Інститут регіональних досліджень ; за наук. ред. М.А. Козоріз. – Львів, 2012. – С. 253. – 307 с.
11. Чорна О.М. Концептуальні підходи до розвитку фінансів домашніх господарств в економіці України / О.М. Чорна, К.В. Баранова.// Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції – 2011. – №4
12. Шипов М. В. Споживчі параметри діяльності домогосподарств // Міжнародна наукова конференція «Соціально-економічні наслідки ринкових перетворень у постсоціалістичних країнах», 24–26 верес. 2003 року. – Черкаси.
13. Юрій С. І. Фінанси домогосподарств: теоретичні підходи до трактування сутності / С. І. Юрій, Т. О. Кізима // Фінанси України. - 2008. - № 8. - С. 3-10.
14. Янель Ю.А. Заощадження домогосподарств України та їх мотивація // Економіка. Фінанси. Право. -2006. -№ 6. - С. 9-13.
- 15.Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – www.ukrstat.gov
- 16.Ресурси домогосподарств та джерела їх формування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://westudents.com.ua/glavy/98388-131-resursi-domogospodarstv-ta-djerela-h-formuvannya.html>
- 17.Теоретичні основи фінансів домогосподарств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://pidruchniki.com/11800912/finansiv/teoretichni_osnovi_finansiv_domogospodarstv
- 18.Фінансові ресурси домогосподарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – https://studme.com.ua/10611207/finansy/finansovye_resursy_domohozyaystva.htm